

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE OF
ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel +372 681 4650 fax +372 667 8399 E-mail eki@ki.ee

Eesti lihaturg

I poolaasta 2003

Tallinn 2003

Sisukord

1. Liha tootmine	3
2. Lihatoöstus	5
3. Hinnad ja maailmaturg	7
4. Väliskaubandus	12
5. Tarbimine	16
Kokkuvõte	19

Vastutav täitja: Liina Ernits

Töö tellija: Põllumajandusministeerium

Eesti Konjunkturiinstituut
Rävala 6, 19080 Tallinn
Tel 681 4650
Fax 667 8399
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Eesti lihaturg 2003. aasta I poolaastal

1. Liha tootmine

2003. aasta I poolaastal suurenes tapaloomade ja -lindude eluskaal 450 tonni võrra ehk 1,1 % eelmise aasta sama perioodi suhtes (tabel 1). Tänavu toodeti kolmandiku võrra rohkem linnuliha, sealihaga tootmismahud jäi eelmise aasta tasemele, kuid veiseliha tootmine vähenes 14,2% ja lambaliha 17,9%.

Tabel 1

Tapaloomade ja -lindude eluskaal, I poolaastal 2002 – 2003 (tuh tonni)

	2002	2003	2003/2002	
			+, –	%
Veised	14,1	12,1	–2,0	–14,2
Sead	24,7	24,9	0,2	0,8
Lambad, kitsed	0,2	0,16	–0,04	–17,9
Linnud	6,9	9,2	2,3	33,3
KOKKU	45,9	46,4	0,5	1,1

Allikas: ESA

2003. aastal on jätkunud loomade ja lindude arvu vähenemine (tabel 2), mida on põhjustanud eelkõige ebasoodne turukonjunktuur. 30. juuniks vähenes eelmise aasta sama seisuga võrreldes lammaste arv 13,5% ja nuumveiste arv 6,8%. Broilerite ja sigade arv jäi enam-vähem eelmise aasta tasemele: vähenemine aastaga vastavalt 1% ja 0,5%.

Tabel 2

Loomade arv seisuga 30. juuni
(tuh. tk)

	2001	2002	2003	2003/2002	
				+, –	%
Veised	282,9	273,2	257,2	–16,0	–5,9
sh lehmad	130,2	123,0	117,2	–5,8	–4,7
nuumveised	152,7	150,2	140,0	–10,2	–6,8
Sead	328,7	335,9	334,3	–1,6	–0,5
Lambad	47,5	46,5	40,2	–6,3	–13,5
Linnud	...	2218,0	2078,9	–139,1	–6,3
sh munakanad	...	997,2	870,4	–126,8	–12,7
lihalinnud	...	1220,8	1208,5	–12,3	–1,0

Allikas: ESA

Lihatootmise vähenemist lähitulevikus näitab loomade juurdesünni vähenemine (tabel 3). Tänavu poole aastaga on vasikaid 9,7% ning põrsaid 4,9% vähem sündinud kui eelmise aasta samal perioodil.

Tabel 3

Sündinud vasikad ja põrsad, I poolaasta 2002 – 2003 (tuhat tk)

	2002	2003	2003/2002	
			+, -	%
Vasikad	69,9	63,1	-6,8	-9,7
Põrsad	324,8	309,0	-15,8	-4,9

Allikas: ESA

Veisekasvatuses 2002. aastal toimunud muudatused (piimalehmade arvu vähenemine, nuumveiste arvu suurenemine ja paljude veisekasvatajate üleminek piimakarjalt lihaveisekasvatusele) ning 2003. aastast riiklike toetuste maksmine noorpullide ja härgade üleskasvatamisel peaks tootjatele muutma veiseliha tootmist tulusamaks. Liitumisel Euroopa Liiduga suurenevad toetused veiselihasektoris võrreldes Eesti praeguste toetuste tasemega veelgi. Liitumisläbirääkimiste tulemusena on Eestile ette nähtud tapatoetus veistele (107 813 loomale aastas) ja vasikatele (30 000 vasikale aastas) ning ammlehmatoetus (13 416 lehmale aastas). Veiseliha kvaliteedi paranemisele peaks kaasa aitama Eesti lihatööstustes lihakehade hindamisel EUROP-süsteemile üleminek 2003. aastal, mille tulemusena saavad kasvatajad hea lihastikuga veiste eest paremat hinda.

Senised muutused veisekasvatuses ei näita tänavu veel veisekasvatuse intensiivistumist. Aasta algusest suurenes nuumveiste arv 30. juuniks ainult 1,2% eelmise aasta 13,9% asemel. 2003. aasta keskpaigaks oli nuumveiste arv 10,2 tuhande looma võrra väiksem kui aasta tagasi, kuigi tänavu aasta alguses oli nuumveiseid 6,4 tuhande looma võrra rohkem 2002. aasta alguse tasemest. Tänavu poole aastaga tapale viidud veiste eluskaalu mass ulatus 12,1 tuhande tonnini, olles 2 tuhande tonni võrra ehk 14,2% vähem eelmise aasta kogusest.

Veisekasvatuse suurenemist lähitulevikus ei eelda ka vasikate juurdesünd, mis on tänavu 9,7% väiksem mullusest. Turukonjunktuur püsib veiseliha tootmiseks ebasoodne: nõudlus veiselihaile langeb pidevalt ning eelmisel aastal suurenenud veiseliha pakkumine on viinud kokkuostuhinnad madalale. Nõudlus veiselihaile väheneb pidevalt ka Euroopa Liidu riikides.

Seakasvatusele oli esimesel poolaastal endiselt probleemiks hindade langemine maailmaturul, mis mõjutab kokkuostuhindu negatiivselt ka Eesti avatud turul. Tapale viidud sigade elusmass 2003. aasta esimesel poolaastal jäi küll enam-vähem eelmise aasta sama perioodi tasemele (24,9 tuh t, +0,8%), kuid põrsaid sündis tänavu 15,8 tuhat tükki ehk 4,9% vähem kui eelmise aasta samal perioodil. Kogu lihatootmisest moodustas sealihaga tänavu esimesel poolaastal üle 54%. Esimesel poolaastal mõjus seakasvatusele veel soodsalt (enne sisseveopiirangute rakendamist Lätis) elussigade eksport Lätti, kuhu viidi 16% tapale viidud sigade elusmassist (eluskaal 3,9 tuh t, 35,2 tuh. tk).

Seakasvatust jõudis eelmisel aastal taas tasemele, kus kodumaine sealihatoodang kattis 100% Eesti siseturuvajadusest. Eelmise aasta sealihaga impordikogus kattis eksportkoguse ning seega oli sealihaga pakkumine ja nõudlus siseturul tasakaalus. Tänavu aasta esimesel poolaastal pakkumine siseturul suurenes impordi suurenemise tulemusel, avaldades hinnasurvet kodumaisele tootangule. Seakasvatust pidurdas ka Balti riikide tollimeetmete kasutamine oma riikide sealihaturu kaitseks 2003. aasta suvel, mis raskendas sealihaga eksporti Lätti.

Teises kvartalis jäi kokkuostuhind püsima ning võib järeldada, et madalseisu alampunkt on sellega seakasvatuses käes. Teisel poolaastal peaks järgnema sellele uus tõusutrend, mida on prognoositud ka Euroopa Liidu seakasvatuse riikides. Põrsaste juurdesünni vähenemine esimesel poolaastal tingib aga sigade arvu vähenemist teisel poolaastal, mille tulemusel sealihapakkumine väheneb ja kokkuostuhind peaks tõusma.

Nõudlus **linnuliha** kasvab kogu maailmas kiiremini kui teistele lihaliikidele, nii ka Eestis. 2002. aastal suurenes linnuliha toodang neljandiku võrra, tänavu esimesel poolaastal on tootmine kasvanud veelgi kiiremini. 2003. aasta esimesel poolaastal ulatus linnuliha eluskaalus 9,2 tuhande tonnini, mis on kolmandiku võrra enam kui aasta tagasi (tabel 1). Teiste lihaliikide kokkuostuhindade alanemine on hoidnud surve all ka linnuliha hinnad, mis tänu pidevalt kasvavale nõudlusele on siiski pikka aega stabiilsed püsinud. Linnuliha moodustas tänavu esimesel poolaastal viiendiku kodumaisest lihatoodangust ja kolmandiku liha siseturu tarbimismahust. Eelmisel aastal kaeti Eesti siseturu vajadusest kodumaise linnulihaga 39% ning tänavuseks võib eeldada isevarustatuse taseme kasvu.

2. Lihatööstus

2003. aasta esimesel poolaastal on jätkunud kodumaise **tooraine kasutuse** suurenemine lihatööstuste toorainekasutuses. 2002. aastal varusid lihatööstused kodumaist sealihaga 33% ja veiseliha 23% enam kui 2001. aastal. 2003. aasta esimesel poolaastal ostsid lihatööstused sealihaga 18% ja veiseliha 14% enam kui eelmise aasta samal perioodil. Tapamaju omavad lihatööstused ostsid tänavu kuue kuuga ESA andmetel 12,2 tuhat tonni kodumaist sealihaga ja 3,9 tuhat tonni veiseliha, kogumahuks 16,1 tuhat tonni, mis on 16,9% enam kui aasta tagasi (tabel 4). Kodumaise liha pakkumise suurenemisega siseturul on kaasnenud kokkuostuhindade langus ning see on soodustanud ka kokkuostukoguste kasvu.

Lihatööstuste **valmistoodang** 2003. aasta esimesel poolaastal ESA kiirstatistika andmetel suurenes (tabel 4). Seda on soodustanud valmistoodete siseturu ja ka ekspordinõudluse kasv. 2001. aastal alanud valmistoodangu ekspordikiire kasv jätkus 2002. aastal ning konservide osas ka I poolaastal 2003. Vorstitoodete eksporditõus suurenes 2002. aastal võrreldes 2001. aastaga 2,3 korda ja konservide eksporditõus suurenes I poolaastal 2003 võrreldes I poolaastaga 2002 1,2 korda, kuid vorstitoodete eksporditõus vähenes 13,2%.

2002. aastal moodustas ekspordiks müük lihatööstuste toodangu müügist 15,2%, tänavu esimesel poolaastal 15,5%. Valmistoodangut eksporditi üksnes Läti, Leetu ja Ukrainasse. Senini pole Eestis eurotunnustusega lihatööstuse ettevõtteid, et täita Euroopa Liidu poolt kinnitatud soodustingimustega ekspordikvoote Eesti linnu- ja sealihakonservidele ning värsketele lihale. Praeguseks on ekspordiluba EL-i riikidesse AS-l Villem Lihakaup ulukiliha ja AS-l Rakvere Lihakombinaadil sealihaga ekspordiks.

Toiduseaduses kehtestatud **hügieeni- ja struktuurinõuded** on enamikes lihatööstustes veterinaarameeti andmetel täidetud. 1. oktoobri 2003. aasta seisuga oli Veterinaarameeti teatel tegutsesid lihatööstusi ja tapamaju kokku 146¹ ettevõtet (1.01.2002 – 219), mis on enamuse tootmisüksuste osas tunnustatud, ainult vähestes ettevõtetes on euroremont lõpetamisel (tähtajalise tunnustusega). Sealjuures on 120-st väiksema võimsusega lihatööstuse ettevõttest tun-

¹ Ettevõtete arvestus on erinevatel aadressidel asuvate tootmisüksuste loetelu. Näiteks on AS Tallegg nimistus kirjutas 2 korda aadressidel: Harjumaa Loo alevikus ja Harku vallas. Seega on firmade arv nimetatust väiksem.

nustuse saanud 110, kuid 16 suurema võimsusega ettevõttest on tunnustus käes 10 ettevõtetel. 120-st väikeettevõttest 60 koos linnuliha käitlemise ettevõtetega omab ainult tapamaja ja lihatöötlemisega ei tegele ning 28 ettevõtet tegeleb ainult liha esmase töötlemisega (löikeliha, hakkliha ja tükilihatooded). Valmislihatooteid valmistatakse 32 väikeettevõttes.

Tabel 4

Liha kokkuost ja lihatoodete valmistamine lihatööstuse ettevõtetes 1997 - 2003.a

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2002	2003
							I poolaasta	
Kodumaine tooraine, tuh t								
Tapaloomade ja –lindude eluskaal	90,4	99,7	101,8	88,6	90,7	92,0	45,9	46,4
Liha toodang kokku, lihakaal	53,4	60,0	61,1	53,3	57,3	68,3
Liha kokkuost kokku	29,4	34,2	31,5	29,8
sh veiseliha	11,0	9,3	10,0	7,1	7,1	8,7	3,4	3,9
sealiha	13,0	15,1	13,6	15,5	16,5	21,9	10,3	12,2
Tööstuse toodang								
Liha (k.a. I kat. subproduktid) tuh.tonni	29,4	34,7	37,0	37,5	24,8	31,5	14,3	16,7
veiseliha	10,1	9,2	10,7	9,3	9,0
sealiha	14,2	17,0	17,4	19,9	20,3
linnuliha	3,8	7,1	7,0	6,8	8,4
Vorstitooted, tuh t	35,8	38,6	35,4	29,7	34,7	32,2	15,4	16,0
Suitsulihatooded, tuh t	5,4	5,0	2,4	2,9
Lihakonservid, tuh t	1,1	1,2	0,5	0,3	0,7	0,2	0,06	0,07

Allikas: ESA, aastad 2002 ja 2003 kiirstatistika andmed.

Vaatamata suurele ettevõtete arvule on Eesti lihaturg tugevalt kontsentreerunud, seda nii kapitali kui ka valmistoodangu turujaotuse osas. Kolm suuremat ettevõtet omavad Eesti liha- ja lihatoodete turust $\frac{3}{4}$, kaheksa suurema ettevõtte turuosa ulatub 92%. Ülejäänud lihatööstused, ca 70 ettevõtet (ilma väiketapamajadeta) jagavad 8% turuosa. Paljude lihatööstuste toodete nomenklatuur kattub ning põhjustab lihatoodete turul tugevat konkurentsi. Kaks viimast aastat on lihatööstused finantseerinud põhiliselt tootmise hügieeni- ja struktuuri- nõuete vastavuse tagamist, vähem on rahalisi vahendeid kulunud tootearendusele, et ettevõtte konkurentsivõimet turul tõsta. Konjunktuuriinstituudi toiduainetööstuse tootearenduse uuringu² andmetel tegeles 2/3 lihatööstusi väga tõsiselt tootmise hügieeninõuete vastavuse tagamisega, tootmise efektiivsuse tõstmisega, tooraine kvaliteedi tagamise ja tõstmisega ning tootmise/toodete kvaliteedikontrolli tõhustamisega. Tootearenduse tähtsus on poolte lihatööstuste arvates küll tõusnud, kuid 3/4 pole rahul tootearenduse tasemega oma ettevõttes, kuigi 91% ettevõtetest on tootearendusega viimasel kahel aastal ka tegelenud. 2002. aastal tõi uusi liha-

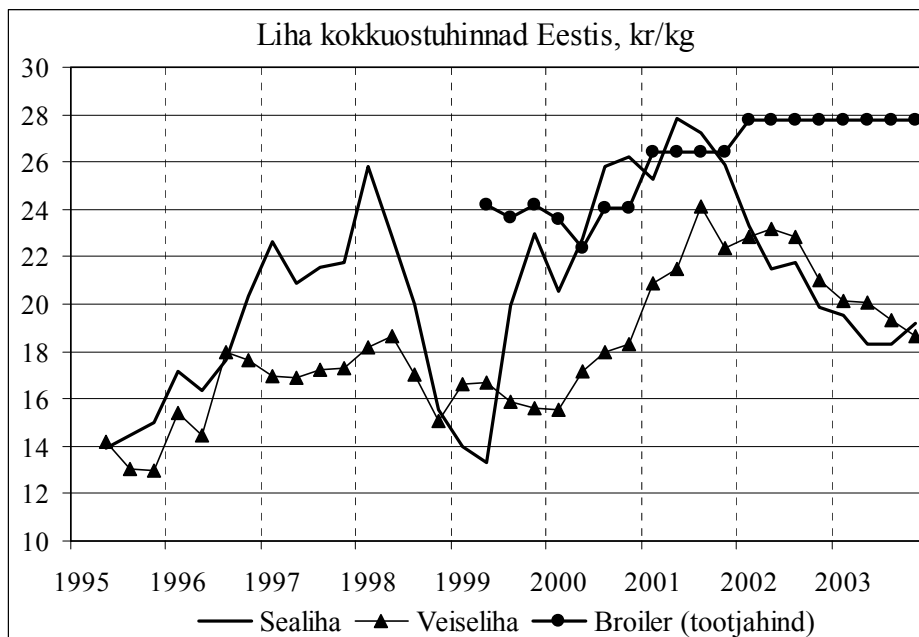
² Eesti toiduainetööstuse tootearenduse olukord ja arenguperspektiivid (ettevõtete küsitluste tulemused), Tallinn 2003, Eesti Konjunktuuriinstituut.

tooteid turule enamuse lihatoöstusi, peamiselt töödeldud tükiliha, sinkide, suitsuvorstide ja töötlemata tükiliha gruppides, kuid lihatoöstuste arvates on sortimenti võimalik laiendada veel mitmes tootegrupis (toorvorstid, tarrendtooted jne). Tootearenduses nähakse võimalusi erineva suurusega pakendite kasutuses, uute pakendite kasutuselevõtus, aga ka uue tehnoloogia ja retseptuuri baasil uute toodete väljatöötamisel. Lähiaastail kavatsevad kulutusi tootearendusele suurendada kõik tööstused, sealjuures peetakse oluliseks tootearenduse spetsialistide koolitust.

3. Hinnad ja maailmaturg

2003. aastal on jätkunud hinnalangus sea- ja veiselihale, stabiilsena on püsinud lamba- ja linnuliha hinnad. Sealihaga keskmine kokkuostuhind tänavu esimesel poolaastal oli 13% madalam ning veiselihaga hind 15% madalam eelmise aasta sama perioodi keskmisest tasemest (joonis 1, tabel 5). Lambaliha kokkuostuhind langes samal perioodil 2,1%, kuid linnuliha tootjahinnad püsisid 2002. aasta I poolaasta tasemel.

Joonis 1

Sealiha baasilise kokkuostuhinna langus on tänavu olnud aeglasem kui aasta tagasi ning aprillikuust alates kuni septembrini püsis hind muutumatuna. Kuue kuu keskmine kokkuostuhind (18.91 kr/kg) oli tänavu 13% madalam eelmise aasta sama perioodi tasemest, olles samas madalaim kolme viimase aasta keskmistest tasemetest. Esimese poolaasta keskmine hinnatase jäi püsima 47% kõrgemal madalaimast hinnatasemest mais 1999. aastal (12.85 kr/kg, tabel 5, joonis 2).

Esimese poolaasta keskmised jaehinnad turgudel alanesid kokkuostuhindadest tunduvalt aeglasemalt (-3,8% eelmise aasta suhtes), kuid kauplustes jäid aasta varasema perioodi tasemele. Valmistoodete hinnamuutused järgisid turgude keskmiste hindade dünaamikat, st. hinnalangus oli aeglasem toorainehindade langusest (joonis 2).

Kolmandas kvartalis jätkus sealihaga kokkuostuhinna aeglane langus, kuid oktoobrist alates on kokkuostuhind hakanud tõusma. Järgneva poole aasta jooksul peaks tõusutrend jätkuma, kuna esimesel poolaastal sündinud põrsaste arvu vähenemine vähendab sealihaga pakkumist.

Sealiha kokkuostuhinnad Eestis on saavutanud Euroopa Liidu taseme ning hinnamuutused Eesti avatud turul on tihedalt seotud Euroopa turul toimuvaga (tabel 6, joonis 3 ja 4). Ka Euroopa Liidu riikides oli sealiha kokkuostuhind 2001. aastal kõrge, kuid tänaseks on see langenud sama tempoga kui Eestiski.

Tabel 5

Liha tegelikud aastakeskmised hinnad Eestis 1999-2003. aastal, kr/kg

	1999	2000	2001	2002	2003 I kv	2003 II kv	2003 III kv
SEALIHA							
- kokkuostuhind	17.22	23.80	26.96	22.94	20.95	20.10	19.49
- jaehind turgudel	36.95	40.83	48.09	46.73	46.19	44.37	44.21
- jaehind kauplustes	42.69	46.34	52.02	54.31	51.81	55.79	53.75
- ekspordihind	21.92	29.64	31.99	25.16	22.20	21.85	22.56
- impordihind	14.43	19.73	22.45	18.52	15.30	15.84	16.88
VEISELIHA							
- kokkuostuhind	16.09	17.21	23.32	22.98	21.18	19.04	17.82
- jaehind turgudel	27.79	29.86	37.51	37.16	36.12	36.26	34.95
- jaehind kauplustes	34.64	36.46	44.59	48.57	46.20	47.18	44.68
- ekspordihind	22.09	52.52	46.23	51.94	78.99	73.60	74.91
- impordihind	29.94	24.99	32.60	37.67	25.48	23.02	26.75
LAMBALIHA							
- kokkuostuhind	19.81	26.86	30.52	34.62	37.44	32.30	34.72
- jaehind turgudel	56.26	59.96	59.80	66.80	63.97
- jaehind kauplustes	91.15	46.15	78.28	86.22	94.02	103.47	83.49
- ekspordihind	143.75	69.09	80.48	82.14	88.78	96.79	97.02
- impordihind	27.93	26.95	35.55	96.23	...	71.68	85.32
BROILER							
- tootjahind	24.00	23.67	26.31	27.68	27.68	27.68	27.68
- jaehind turgudel	30.38	31.35	34.70	33.75	33.46	32.98	34.25
- jaehind kauplustes	34.34	35.75	38.77	38.79	38.79	38.99	38.76
- ekspordihind	21.71	22.99	22.78	22.44	21.72	20.99	21.10
- impordihind	10.37	11.38	13.61	12.54	11.25	11.36	12.16

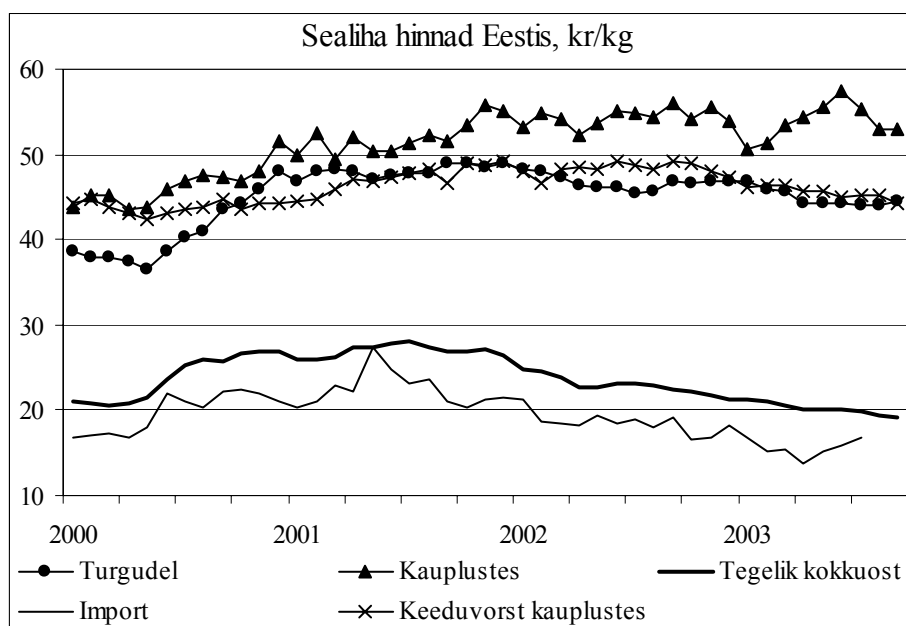
Tabel 6

Sealiha aastakeskmise referentshind Euroopa Liidus ja baasiline kokkuostuhind Eestis 1999-2003. aastal, kr/kg

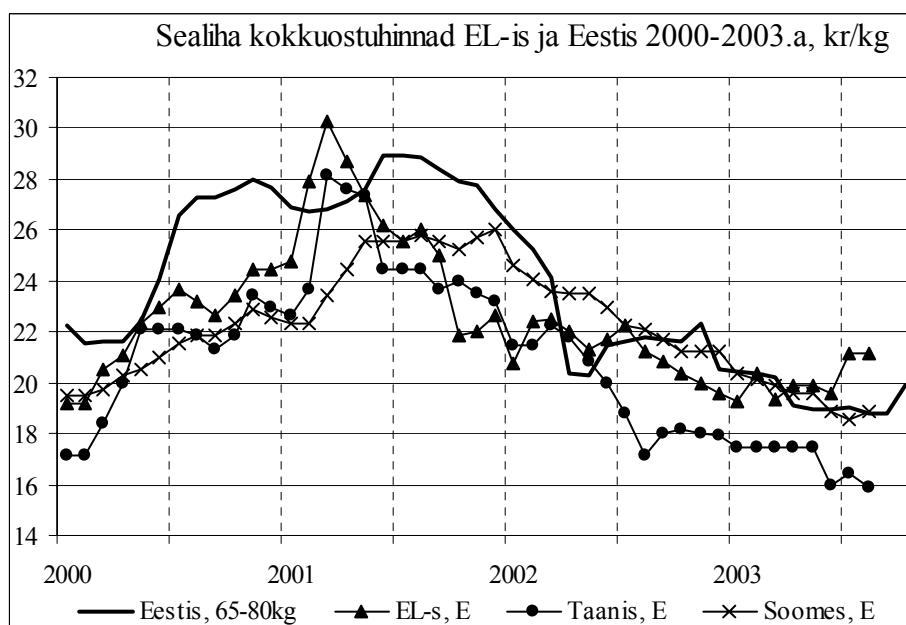
	1999	2000	2001	2002	2003 I kv	2003 II kv	2003 III kv
EL keskmine	17.70	22.04	26.07	21.22	19.71	19.43	21.33
Taani	16.41	20.79	24.60	19.73	17.47	16.50	16.98
Soome	18.66	21.13	24.67	22.77	19.68	19.13	18.50
Rootsi	19.21	22.90	23.92	21.51	20.24	19.05	18.73
Eesti	17.36	23.57	26.74	21.59	19.49	18.33	18.25

Allikas: MLC ja EKI

Joonis 2

Joonis 3

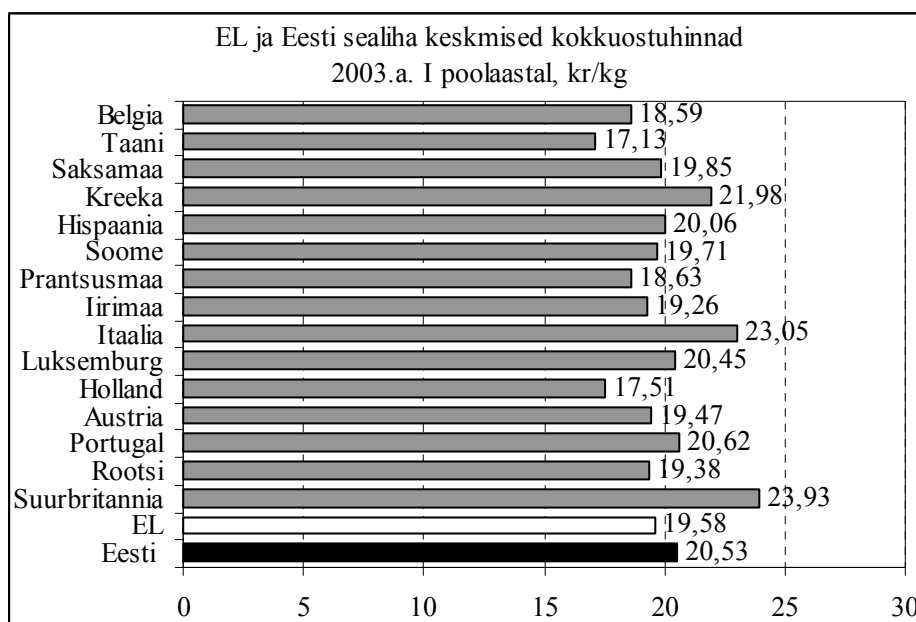
Otsesemalt on sealiha hindu Eestis mõjutanud hinnalangus põhilistes Eestisse importivates riikides Taanis ja Soomes ning impordikoguste suurenemine Poolast, aga ka kodumaise pakumise kasv. Hinnalangus on 2003. aastal aeglustunud. 2003. aasta üheksa kuu keskmine sealiha tootjahind langes Euroopa Liidus 2002. aasta keskmisega võrreldes keskmiselt 5%, aasta varasem hinnalangus ulatus ligi 20%-ni. Sealhulgas alanes tootjahind Taanis tänavu 14% (aasta varem 19%) ja Soomes 16% (7%).

Keskmine impordihinnad Eestisse olid 2003. aasta esimesel poolaastal keskmisena 15% madalamad kui aasta tagasi. Eelkõige odavnes Taanist tulnud importsealiha (-14%, keskmine hind 2003.a. 8 kuul 17.34 kr/kg, Soomest 14.28 kr/kg). Impordikogused on Soomest tänavu

25% suurenenud, kuid Taanist 16% vähenenud. Samal ajal on import Poolast võrreldes eelmise aasta sama perioodiga 6 korda kasvanud ning kaheksa kuu keskmine hind (12.87 kr/kg), mis on 18% madalam sealihaga keskmisest impordihinnast, on 26% madalam eelmise aasta sama perioodi tasemest.

Sealiha pakkumine ületas turunõudlust Euroopa Liidus ka käesoleva aasta esimesel poolel ning hinnad jätkasid alanemist. Kuuma suve tõttu pärsitud nõudlus elavnes aasta teisest poolest, millele osades riikides järgnes augustis hinnatõus. Septembris on hinnatõus jätkunud enamuses riikides. See mõjutab ka Eesti sealihaga kokkuostuhindasid lähitulevikus tootjale soodsamas suunas. Vaatamata nõudluse elavnemisele, prognoositakse EL-s sealihaga tootmise 1%-list vähenemist järgmisel majandusaastal (2003/2004). Riigiti prognoositakse tootangu vähenemist Hollandis (-2%), Belgias/Luksemburgis (-2%) ja Hispaanias (-2%), kuid suurenemist Soomes (+4%), Taanis (+2%), Itaalias (+2%) ja Saksamaal (+1%). Prantsusmaal jääb sealihatootmine prognooside kohaselt eelmise majandusaasta tasemele.

Joonis 4

Veiseliha hinnalangus langes tänava kiiremini kui sealihaga: 6 kuu keskmine kokkuostuhind võrreldes 2002. aasta sama perioodi keskmisega oli 15% madalam (joonised 5 ja 6). Sealjuures langes täiskasvanud veiste hind kiiremini noorveiste hinnast, hinnalangus vastavalt 20% ja 12%. Jaehindade langus oli kokkuostuhindadest üle kolme korra aeglasem: turgudel 4,6%, kauplustes 3,9%.

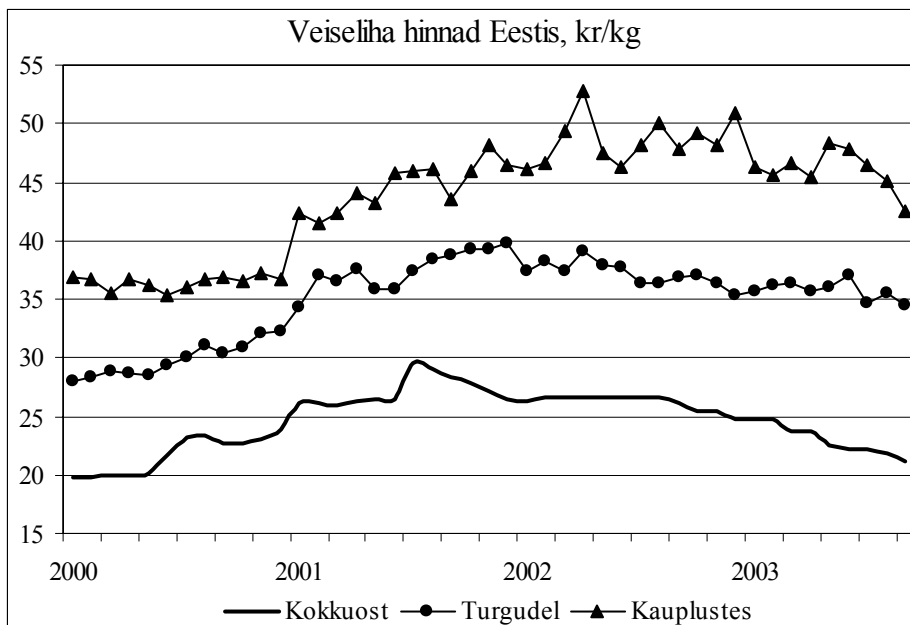
Veiseliha hinnalangus kiirenes tänava just suvekuudest alates ning seda põhjustas veiseliha pakkumise kasv peale lehmatoetuste väljamaksmist mais. Pakkumine suurenes ka eelmisel aastal, kuid samas on nõudlus veiselihale pidevalt vähenenud. See on lõppkokkuvõttes kokkuostuhinnad viinud madalale tasemele. Praegune hinnatase (18.64 kr/kg - sept 2003) on siiski 19% kõrgem madalaimast hinnatasemest 1999/2000 aastavahetusel (15.60 kr/kg), kuid 25% madalam kõrgeimast hinnatasemest juulis 2001 (24.80 kr/kg).

Nõudlus veiselihale väheneb pidevalt ka Euroopa Liidu riikides. Hinnad on püsinud siiski suhteliselt stabiilsed veiseliha pakkumise vähenemise tagajärjel, st nõudluse ja pakkumise tasakaalus püsimise tõttu. Saksamaal vähenes 2003. aasta esimesel poolaastal veiste tapaarv ligi 14% ning tapaloomade arvu 7%-list vähenemist prognoositakse ka järgmiseks majandus-

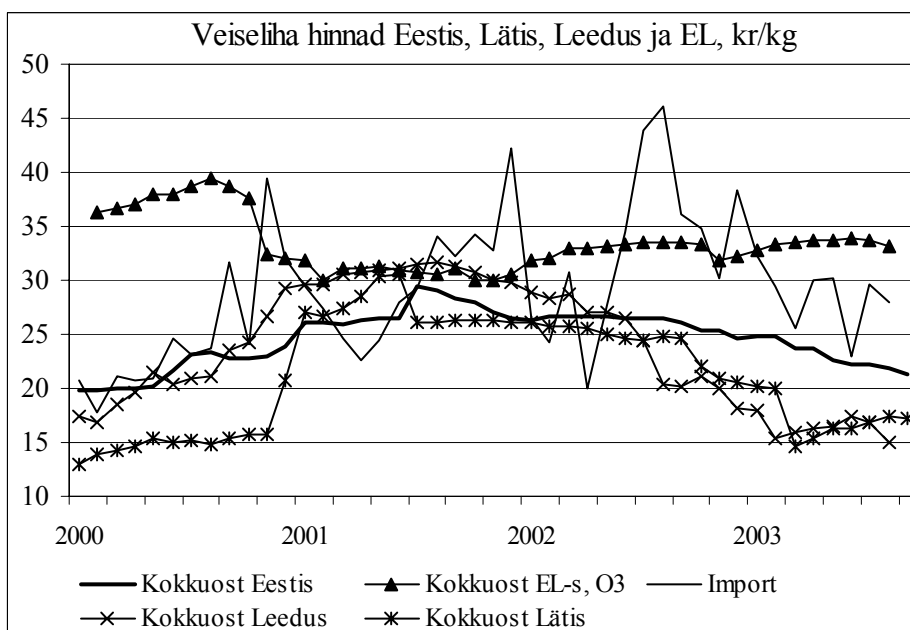
aastaks (2003/2004). Euroopa Liidus vähenes veiste tapaarv käesoleval majandusaastal keskmiselt 1% ning samasugust vähenemist prognoositakse ka järgmiseks majandusaastaks. Suuremat vähenemist prognoositaksegi Saksamaal (-7%), 3%-list vähenemist nähakse ette Taanis, Belgias/Luksemburgis, Soomes, Prantsusmaal ja Austrias. Samas suureneb pakkumine Hollandis (4%), Itaalias (3%), Suurbritannias (3%) ning eelmise perioodi tasemele jääb see Hispaanias ja Kreekas.

USA-s, Uus-Meremaal ja Austraalias suurenes veiste tapaarv käesoleval majandusaastal kokku 3%, kusjuures USA-s jäi see eelmise majandusaasta tasemele ning kasv nendes kolmes riigis keskmiselt saavutati Uus-Meremaa ja Austraalia 10%-lise kasvu arvel. Eelolevaks majandusaastaks nähakse neis kolmes riigis ette tapaloomade arvu 3%-list vähenemist, sealjuures USA-s väheneb pakkumine 4% ja Austraalias 3% ning Uus-Meremaal suureneb 3%.

Joonis 5

Joonis 6

Lambalihale püsib soodne turukonjunktuur pakkumise vähesuse tõttu, mis on tegelikult põhjustatud lambatapamajade vähesusest. Lambaliha pakkumine on tugevalt sesoonne ning suured tapamajad ei ole huvitatud lammaste tapmisest, kuna see ei taga müügilepingute pidevat täitmist. Esimese poolaasta keskmine kokkuostuhind veidi langes, võrreldes eelmise aasta sama perioodi keskmisega 2%. Jaehind on samal perioodil tõusnud: turgudel 3% ja kauplustes 7%. Lambaliha tarbimine on väga väikese osakaaluga Eesti kogu lihatarbimises, kuid nõudlus on pakkumisest suurem ning soodustab ka edaspidi lambaliha hinnatõusu.

Linnuliha tootjate aastakeskmine väljamüügihind püsib broilerile eelmise aasta veebruarist ning supikanale isegi 2001. aasta veebruarist tänaseni ühel tasemel, vastavalt 27.80 kr/kg ja 13.20 kr/kg. Keskmised jaehinnad jäid samuti stabiilseteks, vaatamata jaehindade pidevale tõusule-langusele perioodi jooksul. Esimese poolaasta keskmine ekspordihind alanes eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 5%. Keskmise impordihinna 9%-list langust samal ajavahemikul põhjustas impordihindade alanemine kõikidest põhilistest impordimaadest ning USA osakaalu suurenemine impordis.

Linnuliha hinnatõusu pidurdab praegu peamiselt sea- ja veiseliha hindade pidev alanemine, mis muudab need lihaliigid linnuliha ees konkurentsivõimelisemaks ning võivad kaasa tuua ka linnuliha hindade alanemise.

4. Väliskaubandus

2003. aasta esimesel poolel võrreldes eelmise aasta sama perioodiga liha ja lihatoodete eksport suurenes, kuid import vähenes. Selle tulemusel vähenes liha ja lihatoodete väliskaubanduse negatiivne saldo 39% ehk 74,7 miljoni krooni võrra. 2003. aasta esimesel poolaastal ületas lihasaaduste import eksporti 47,7 miljoni krooniga, aasta tagasi 122,1 miljoni krooniga. Lihatoodete eksport moodustas 2003. aasta I poolaastal 9,9% (2002 – 8,5%) põllumajandus-saaduste kogueksportidist ja import 6,8% (2002 – 8,1%) koguimpordist. Arvestades aga eksportkäibe juurde elussigade eksportkäibe (51,9 mln kr), ületas eksportkäibe importi 4,2 miljoni krooniga.

Liha ja lihasaadusi **imporditi** 2003. aasta esimesel poolaastal Eesti siseturule 267,3 miljoni krooni väärtuses, mis on 2002. aasta sama perioodiga võrreldes 16,3% vähem (-52 mln kr; tabel 7). Sealjuures vähenes impordisumma peamiselt liha impordihindade languse tõttu, sest impordikogused on mõne tootegrupi osas isegi suurenenud. Jahutatud ja külmutatud liha import moodustas 93% ja lihasaaduste import 7% liha ja lihasaaduste koguimpordi rahalisest väärtusest.

Jahutatud ja külmutatud liha koguseline import vähenes kokku 4%, kusjuures sealihaga import suurenes 23%. Oluliselt vähenes veiseliha sissevedu (-56% võrreldes 2002.a I pa impordikogusega). Linnuliha koguseline import vähenes 13%. Valmistoodetest vähenes vorstitoodete sissevedu 38% ja konservide sissevedu 29%.

Enamus jahutatud ja külmutatud sealihast on imporditud Euroopa Liidu riikidest, kuid veiseliha koguimpordist toodi 53% Leedust ja 41% Ungarist. Sealihaga koguimpordist oli 74% pärit Euroopa Liidu riikidest, sealjuures 31% Soomest ja 21% Taanist (tabel 8). Poola osakaal sealihaimpordis tõusis esimesel poolaastal 20%-ni. Sealihaimpordist 78% moodustas külmutatud sealihaga, millest 89% on sisse toodud raietükkidena keskmise hinnaga 15.46 kr/kg. Sinna gruppi kuulub ka hakkliha. Poolast imporditud sealihast moodustas 61% jahutatud liha ja 49% külmutatud liha, keskmise hinnaga vastavalt 13.08 kr/kg ja 12.20 kr/kg (koguimport 1290,6 t, jahutatud lihakehad 786,1 t).

Linnuliha impordis vähenes seoses tollimaksu kehtestamisega kolmandatele riikidele USA osatähtsus 1997. aasta 95%-lt 2002. aasta I poolaasta 14%-le, kuid II poolaastal hakkas USA osakaal taas suurenema ning 2003. aasta I poolaastal ulatus see 40%-ni. Euroopa Liidu riikide osakaal on vähenenud 51% eelmise aasta 78%-lt.

Valmistooted imporditi Eestisse enam Ungarist (29% vorstitoodete ja 18% konservide impordist) ja Poolast (31% konservidest ja 13% vorstitoodetest, tabel 9).

Liha ja lihasaaduste import rahalises väärtuses Euroopa Liidust vähenes 2003. aasta I poolaastal 28% ning EL osakaal lihaimpordis langes 61%-le eelmise aasta sama perioodi 71%-lt. Teiste vabakaubanduslepinguga riikide osakaal vähenes 21%-ni (2002 I pa – 23%). Samal ajal on suurenenud lihaimpordis nende riikide osa, kellele Eesti rakendab tolle (18%, 2002 I pa – 6%), mis suures osas toimus impordi suurenemise tõttu USA-st. Lihaimport USA-st moodustas 2003. aasta I poolaastal 15% (40 mln kr). Suurema osakaaluga riigid lihaimpordis olid veel Soome (20%, 53,2 mln kr) ja Taani (11%, 28,9 mln kr).

Tabel 7

Liha ja lihatoodete import 2002-2003. aasta I poolaastal

	2002			I poolaasta 2003		
	2002. aasta		Kogus I pool- aastal, t	Kogus t	Summa mln. kr	Hind kr/kg
	Kogus t	Hind kr/kg				
Liha ja söödavad subproduktid	40 114	x	20 016	19 214	248,0	x
Veiseliha	1 209	30.07	976	426	11,9	27.95
Sealiha	11 870	18.48	5 263	6 449	99,2	15.37
Linnuliha ja subproduktid	22 546	12.52	11 553	10 114	115,8	11.45
Lambaliha	17,3	96.27	2	13,4	1,0	71.68
Subproduktid	3 429	8.81	1 793	1 607	13,8	8.60
Muu liha, pekk	1 007	9.96	409	585	5,5	9.46
Soolatud, suitsutatud liha ja subproduktid või pulber	35,6	40.06	20	20	0,8	40.60
Valmistooted lihast	2 104	x	1 153	777	19,3	x
Vorstitooted	905	25.28	509	319	7,6	23.69
Konservid ja muud tooted	1 199	27.32	644	458	11,7	25.56
KOKKU	x	x	x	x	267,3	x

Allikas: PM Kaubandusbüroo

Tabel 8

Liha impordi struktuur I poolaastal 2003
(% vastava saaduse importkogusest)

Veiseliha	Sealiha	Linnuliha	Subproduktid
1998.a – 2195 tonni	1998.a – 7049 tonni	1998.a – 17859 tonni	1998.a – 2091 tonni
1999.a – 961 tonni	1999.a – 12835 tonni	1999.a – 18176 tonni	1999.a – 2966 tonni
2000.a – 2644 tonni	2000.a – 12230 tonni	2000.a – 18670 tonni	2000.a – 2890 tonni
2001.a – 2543 tonni	2001.a – 11776 tonni	2001.a – 22471 tonni	2001.a – 3135 tonni
2002. a – 1209 tonni	2002.a –11870 tonni	2002.a –22546 tonni	2002.a – 3429 tonni
Ipa 2003 – 426 tonni	Ipa 2003 –6449 tonni	Ipa 2003–10114tonni	Ipa 2003–1607tonni
Leedu 53	Soome 31	USA 40	Soome 28
Ungari 41	Taani 21	Euroopa Liit 17	Euroopa Liit 20
Rootsi 4	Poola 20	Soome 14	Taani 16
EL 2	Euroopa Liit 13	Saksamaa 6	Poola 14
	Rootsi 5	Ungari 6	Rootsi 11
	Belgia 4	Rootsi 6	Ungari 7
	Teised 6	Teised 11	Teised 4

Allikas: PM Kaubandusbüroo

Tabel 9

Lihatoodete ekspordi- impordi struktuur I poolaastal 2003
(% vastava toote ekspordi või impordi kogusest)

Ekspord		Import	
Vorstitooted	Konservid	Vorstitooted	Konservid
1998.a – 2946 tonni	1998.a – 891 tonni	1998.a – 512 tonni	1998.a – 1111 tonni
1999.a – 652 tonni	1999.a – 269 tonni	1999.a – 1065 tonni	1999.a – 1709 tonni
2000.a – 526 tonni	2000.a – 268 tonni	2000.a – 1522 tonni	2000.a – 2356 tonni
2001.a – 2760 tonni	2001.a – 1054 tonni	2001.a – 1174 tonni	2001.a – 1286 tonni
2002.a – 6201 tonni	2002.a – 1809 tonni	2002.a – 905 tonni	2002.a – 1199 tonni
Ipa 2003 –2564 tonni	Ipa 2003 – 963 tonni	Ipa 2003 – 319 tonni	Ipa 2003 –458 tonni
Leedu 44	Läti 70	Ungari 29	Poola 31
Läti 41	Aserbaidžaan 19	Euroopa Liit 19	Läti 24
Ukraina 13	Leedu 9	Belgia 17	Ungari 18
Teised 2	Teised 2	Austria 16	Euroopa Liit 14
		Poola 13	Belgia 8
		Soome 5	Teised 5
		Leedu 1	

Allikas: PM Kaubandusbüroo

Lihasaadusi **eksporditi** 2003. aasta esimesel poolel kokku 219,6 miljoni krooni väärtuses, suurenemine 2002. aasta sama perioodiga võrreldes oli 11,4% (+59,1 mln kr; tabel 10). Sealjuures liha ja söödavate subproduktide ekspordikäive on suurenenud 27% ning valmistoodete ekspordikäive vähenenud 12%. Lisaks lihale ja lihasaadustele eksporditi 35,2 tuhat nuumsiga tapaks Läti, mis oli eluskaalus kokku 3916 tonni ja rahalises väärtuses 51,9 miljonit krooni. Elussigade eksport Läti on tänavu vaadeldud perioodil 292 sea võrra vähenenud ning langenud on ka keskmine ekspordihind 13.26 kr/kg (eelmisel aastal 16.18 kr/kg).

Tabel 10

Liha ja lihatoodete eksport 2002 – 2003. aasta I poolaastal

	2002			I poolaasta 2003		
	2002. aasta		Kogus I pool- aastal, t	Kogus t	Summa mln kr	Hind kr/kg
	Kogus t	Hind kr/kg				
Liha ja söödavad subproduktid	10 608	x	4 712	6 600	150,3	x
Veiseliha	115	43.38	56	19	1,4	73.67
Sealiha	6 845	25.07	2 976	4 435	97,9	22.08
Linnuliha ja subproduktid	3 465	22.43	1 585	2 023	43,7	21.61
Lambaliha	5,6	82.33	3	3	0,2	96.79
Subproduktid	128	18.90	68	54	0,7	12.94
Muu liha, pekk	25	40.94	14	43	4,2	27.43
Soolatud, suitsutatud liha ja subproduktid või pulber	24	67.30	10	23	2,2	93.77
Valmistooted lihast	8 010	x	3 750	3 527	69,3	x
Vorstitooted	6 201	18.32	2 952	2 564	46,5	18.16
Konservid ja muud tooted	1 809	27.52	798	963	22,8	23.71
Kokku liha ja lihatooted	x	x	x	x	219,6	x
Elussead, eluskaalus	7 174	16.07	3 909	3 914	51,9	13.26
KOKKU	x	x	x	x	271,5	x

Allikas: PM Kaubandusbüroo

Kõrgemad sigade eluskaalu ja sealiha kokkuostuhinnad Lätis soodustasid elussigade ja sealiha, aga ka valmistoodangu väljavedu sinna ka käesoleval aastal ning Läti on endiselt Eesti lihatoodetele peamine välisurg. Valmistoodangust viidi Läti 41% vorstitoodete ja 70% konservide ekspordist (tabel 9), lihast 65% sealiha ja 59% linnuliha ekspordist (tabel 11). Teine tähtsam ekspordimaa Eesti lihasaadustele on Leedu, kuhu viidi 23% veiseliha, 40% linnuliha, 35% sealiha ja 44% vorstitoodete ekspordikogustest.

Liha ekspordi struktuur I poolaastal 2003
(% vastava saaduse ekspordkogusest)

Veiseliha	Sealiha	Linnuliha	Subproduktid
1998.a – 509 tonni	1998.a – 2891 tonni	1998.a – 1938 tonni	1998.a – 485 tonni
1999.a – 976 tonni	1999.a – 3398 tonni	1999.a – 2132 tonni	1999.a – 705 tonni
2000.a – 188 tonni	2000.a – 5518 tonni	2000.a – 2386 tonni	2000.a – 609 tonni
2001.a – 335 tonni	2001.a – 5662 tonni	2001.a – 3403 tonni	2001.a – 297 tonni
2002.a – 115 tonni	2002.a – 6845 tonni	2002.a – 3465 tonni	2002.a – 128 tonni
Ipa 2003 – 19 tonni	Ipa 2003–4435tonni	Ipa 2003–2023tonni	Ipa 2003 –54 tonni
Leedu 23	Läti 65	Läti 59	Ungari 60
Venemaa 15	Leedu 35	Leedu 40	Läti 17
Libeeria 11		Teised 1	Poola 16
Küpros 8			Leedu 2
Marshalli saared 7			Teised 5
Saint Vicent 5			
Teised 31			

Allikas: PM Kaubandusbüroo

Teisest poolaastast Läti poolt kehtestatud tollipiirangud sealiha ekspordile hakkavad piirama Eesti ekspordit Lätti. Eestile aastaks kehtestatud ekspordikvoodid on sealihale 3684 tonni ja 63 tonni külmutatud sealiha ning 75 tonni rupskeid. Kvooti ületava impordi pealt tuleb tasuda täiendavat tollimaksu – 6.12 krooni lihakilole eest ja 4,8355 krooni elussigade kilo eest. Kaheksa kuu jooksul on Lätti eksporditud 3238,1 tonni sealiha, sellest 3151,9 tonni jahutatud lihana ning 9 tonni subprodukte. Nendest kogustest on kvoodiperioodil eksporditud 282,9 tonni sealiha, rupskeid sellel perioodil eksporditud ei ole.

5. Tarbimine

2002. aastal **tarbiti** Eestis keskmiselt 61,5 kilogrammi liha ja lihatooteid ühe elaniku kohta aastas ning tarbimine on jäänud enam-vähem eelmise aasta tasemele (61,3 kg, ümber arvestatud lihale, tabel 12). Lihatoote tarbimine oli madalaim 1995. aastal – 52 kg keskmiselt inimese kohta aastas. Kulutused liha ja lihasaaduste ostudele ulatusid mullu 2042 kroonini keskmiselt ühe elaniku kohta aastas, moodustades 26% toiduostukuludest. Võrreldes 2001. aastaga on kulutused lihasaadustele suurenenud ainult 25 krooni võrra ning nende osakaal toiduostukuludest on 1%-punkti võrra langenud. Lihatoote ostudes suurenevad kulutused kallimatele toodetele. Üheksakümnendatel aastatel vähenes pidevalt veise- ja lambaliha ning suurenes sea- ja linnuliha tarbimine. Linnuliha tarbimine ühe elaniku kohta on kasvanud 4,1 kg-lt 1993. aastal kuni 21,7 kg-ni 2002. aastal. Sealiha tarbimine on suurenenud 29 kg-ni ühe elaniku kohta, kuid veiseliha tarbimine väheneb pidevalt (2002. a – 10,5 kg, 1994.a – 21,7 kg/1 el). Liha ja lihatoote ostudes suureneb valmis- ja pooltoote osakaal värske liha osakaalu vähenemise arvel. Valmis- ja pool-

toodete osakaal suurenes tarbimises oluliselt 2001. aastal, 2002. aastal veidi vähem (2002.a –71% liha ja lihatoodete ostudest, 2001.a – 69%, 2000.a – 59%).

Elanikkonna ostujõu pidev kasv eeldab kulutuste suurenemist ka lihatoodetele. Tarbimises peaksid jätkuma viimaste aastate trendid, kus kulutustes moodustavad üha suuremat osakaalu kulutused kvaliteetsematele toodetele ja kõrgema valmidusastmega tootegruppidele.

Siseturu isevarustamise tase 2002. aastal tõusis 80%-ni 2001. aasta 65% asemel. Eesti jõudis eelmisel aastal lihatootmises tasemele, kus siseturuvajadused sea-, veise- ja lambaliha osas suudeti taas katta kodumaise lihaga. Vajaka jäi üksnes kodumaisest linnuliha, kus isevarustamise tase küll kasvas, kuid ulatus siiski vaid 39%-ni eelneva aasta 32% asemel. Viimati kattis kodumaine lihatoodang siseturu vajadused 1993. aastal. Ajavahemikul 1994-2001 oli liha tootmine Eestis väiksem siseturu vajadusest ning vahe kaeti impordiga. 1994. ja 1995. aastal moodustas importliha osatähtsus liha siseturumahus 8%, 1996.a - 26%, 1997.a - 30%, 1998.a - 27%, 1999.a - 36%, 2000.a - 36%, 2001. aastal 35% ning 2002. aastal 20%.

Importliha jõuab tarbijani põhiliselt lihatööstusettevõtete valmistoodetes. Importliha moodustas eelmisel aastal pool lihatööstustes kasutatavast toorainest. Eesti lihatööstuste valmistoodete valik kauplustes on regulaarselt toimuvate Eesti Konjunktuuriinstituudi vaatluste andmetel³ pidevalt suurenenud (tabel 12). Tarbija eelistab harjumuspärase maitsega ja hinnalt odavamast eestimaist kaupa. Importtooted on Eestis valmistatutest nõutavamad ainult sel juhul kui need on oluliselt odavamad.

Kaupluste spetsialistide hinnanguil moodustas enamuste lihasaaduste käibest kodumaised lihatooded 86-100%. Tugevamat konkurentsi siseturul pakub endiselt imporditud linnuliha, mille müügi osatähtsus on kaht viimast vaatlust (mai 2003 ja november 2002) võrreldes isegi suurenenud, moodustades 2003. aasta maikuu 55% linnuliha kogumüügi käibest. Viimase vaatluse ajal oli imporditud kanakoibade hind (22.91 kr/kg) kodumaistest (38.05 kr/kg) 15.14 krooni võrra odavam. Poole aasta jooksul on linnuliha odavnenud, kuid importlinnuliha on kodumaisest odavnenud enam ning hinnavahe on veelgi suurenenud.

Teiseks kodumaistest odavamateks importlihatoodeteks kauplustes on keeduvorstid ja viinerid, mille hinnasuhe veel aasta tagasi oli vastupidine. Viimasel vaatlusel olid imporditud keeduvorstid-viinerid küll kallinenud, kuid siiski 85 senti võrra eestimaistest odavamad. Valmistoodete osas kuuluvad tarbijate maitse-eelistused kindlalt kodumaistele toodetele, mida näitab müügi-käibe struktuur. Kodumaiste ja imporditud lihakonservide hind on kahe viimaste vaatlustega ühtlustunud ning kaupluste müügi-käibes on kodumaiste konservide osakaal viimase kolme aasta jooksul pidevalt tõusnud, ulatudes 86%-ni viimase vaatluse ajal. Vaatamata valmistoodete impordi madalamatele hindadele kuuluvad eestimaalaste eelistused kodumaisele toodangule ning seda just paremate maitseomaduste tõttu.

³ Eesti toidukaupade positsioon siseturul. EKI, mai 2003.

Tabel 12

Eesti lihatööstuste poolt toodetud ja importlihasaadused Eesti kauplustes

Toidukaubad	Eesti toode					Importtoode				
	Mai 2000	Mai 2001	Mai 2002	Nov 2002	Mai 2003	Mai 2000	Mai 2001	Mai 2002	Nov 2002	Mai 2003
Osatähtsus rahalises käibes (%)										
veiseliha	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-	-	-
sealiha	85,5	90,3	89,5	98,0	95,3	14,5	9,7	10,5	2,0	4,7
linnuliha	35,9	43,1	48,9	48,5	45,0	64,1	56,9	51,5	51,5	55,0
lihakonservid	86,5	79,3	81,3	84,9	85,5	13,5	20,7	18,7	15,1	14,5
keeduvorstid, viinerid	98,6	99,5	99,4	99,4	99,3	1,4	0,5	0,6	0,6	0,7
suitsuvorstid	98,8	98,8	99,0	99,5	99,5	1,2	1,2	1,0	0,5	0,5
suitsuliha	98,3	99,8	99,9	99,8	99,6	1,7	0,2	0,1	0,1	0,4
Sortimendi laius (nimetuste arv ühe kaupluse kohta)										
lihakonservid	8,5	8,7	7,8	8,8	8,3	2,4	4,0	2,7	2,4	2,6
keeduvorstid, viinerid	28,6	32,0	33,7	37,1	41,7	0,6	0,6	0,1	0,3	0,2
suitsuvorstid	19,6	21,4	24,0	26,7	31,6	1,0	0,9	0,2	0,6	0,4
suitsuliha	20,6	23,7	24,8	27,2	29,0	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2
Osatähtsus pakutavas sortimendis (%)										
veiseliha	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-	-	-
sealiha	92,1	96,8	95,7	95,3	97,6	7,9	3,2	4,3	4,7	2,4
linnuliha	66,2	66,3	74,7	72,5	75,4	33,8	33,7	25,3	27,5	24,6
lihakonservid	78,0	68,5	74,1	78,3	76,5	22,0	31,5	25,9	21,7	23,5
keeduvorstid, viinerid	97,9	98,2	99,8	99,3	99,6	2,1	1,8	0,2	0,7	0,4
suitsuvorstid	95,1	96,0	99,1	97,7	98,9	4,9	4,0	0,9	2,3	1,1
suitsuliha	99,0	99,6	99,6	99,5	99,3	1,0	0,4	0,4	0,5	0,7
Keskmiised hinnad (kr/kg)										
veiseliha	55.30	75.90	74.48	75.39	69.52	-	-	-	-	-
sealiha	56.30	62.60	67.78	66.46	63.71	28.70	33.50	36.96	39.70	35.46
linnuliha	47.10	51.10	36.99	40.12	38.05	23.80	34.10	28.33	25.44	22.91
lihakonservid	54.10	55.50	50.60	48.16	48.94	37.40	35.80	46.24	47.22	47.62
keeduvorstid, viinerid	42.40	45.50	46.36	46.28	45.38	65.20	53.70	45.90	38.01	44.53
suitsuvorstid	66.30	71.30	67.37	66.29	64.83	139.80	153.60	136.04	91.91	138.84
suitsuliha	87.00	96.90	83.52	83.85	81.50	120.30	203.60	-	-	-

Kokkuvõte

2003. aasta esimesel poolel suurenes tapaloomade eluskaal 1,1% ning mahu kasv saavutati lindude tapamassi suurenemise arvel. Tänavu on jätkunud veiste ja lammaste arvu vähenemine, sigade ja broilerite arv jäi enam vähem 2002. aasta 30. juuni tasemele. Lihatoodang teisel poolaastal eeldatavasti väheneb nii sea- kui ka veiseliha osas, kuna loomade juurdesünd esimesel poolaastal on vähenenud.

Lihatööstustes on tänavu jätkunud 2002. aastal alanud kodumaise tooraine kasutuse suurenemine. 2003. aasta I poolaastal varuti lihatööstuste poolt sealiha 18% ja veiseliha 14% enam kui aasta tagasi. Kasvutrendi näitavad ka valmistoodangu mahud k.a esimesel poolaastal.

2003. aasta lõpuks jõuab lõpule ettevõtete Toiduseaduses kehtestatud hügieeni- ja struktuuri-nõuetega vastavusse viimine. Oktoobrikuu alguse seisuga saavad tunnustuse kokku 146 liha-käitlemise üksust, mis näitab lihatööstuste investeerimistugevust ja elujõulisust vaatamata väga tihedale konkurentsile siseturul. Turulpüsimiseks on ettevõtted kulutanud ka tootearendusele, toodete kvaliteedi parandamisele ja turundusele. Edasise arengu ja konkurentsivõime eelduseks on eelkõige madalad tootmiskulud ja head tooted, mis tähendab tootmise efektiivsuse tõstmise vajadust ning kvaliteedi parandamist ja hoidmist.

Eesti lihasektori arengut mõjutavaks üheks oluliseks teguriks on ka hinnad, mis on sõltuvuses Euroopa Liidu, aga ka maailmaturu hindadest ning Euroopa Liidu põllumajanduspoliitikast. Alates 2002. aasta algusest on Euroopa Liidus sealiha osas kestnud langustrend, mis käesoleva aasta augusti keskpaigast on asendunud tõusutrendiga. Veiseliha hinnad on püsinud stabiilsemad. EL hinnatrendid on mõjutanud lihahindu ka Eestis, mis on liha kokkuostuhinnad viinud tagasi 1999. aasta tasemele. Käesoleva aasta teisest kvartalist stabiliseerus sealiha hind ka Eestis ning septembri lõpus ilmutas taas tõusutrendi. Võib eeldada, et madalseisu alampunkt sealiha hindades on selleks korraks ületatud, mida näitab ka pakkumise vähenemine järgnevas poolaastaks nii Eestis kui ka Euroopa Liidu riikides. Veiseliha osas jätkub nõudluse, aga ka tootmise vähenemine ning hinnad peaksid püsima stabiilsemad.

Käesoleva aasta teisest poolaastast kehtestatud kaitsemeetmete (importitollid, kvoodid) rakendamine oma sealihaturu kaitseks Balti riikides ei ole meie lihatootjate hinnanguil soovitud tulemusi andnud ning on meie lihatoodete eksporti Läti pidurdanud.

Väliskaubakäive I poolaastal vähenes 6%, kusjuures import vähenes 16%, kuid eksport kasvas 11%. Selle tulemusel vähenes liha ja lihasaaduste kaubavahetuse negatiivne saldo (-39%). Ekspordis suurenes jahutatud ja külmutatud liha ning konservide väljavedu. Impordikäive vähenes peamiselt hindade languse tulemusel.

Eesti lihasektori edasine areng lähiaastatel sõltub eeskätt just siseturu arengust: elanike ostujõu kasvust ja tarbimise suurenemisest. Ekspordivõimalused on suhteliselt piiratud ja EL ühinedes muutub lihaturg veelgi konkurentsitihedamaks. Samas loovad teatud eeldusi lihatoodangu suurendamiseks, eriti veiseliha osas, toetussummade eraldamine veisekasvatusele ning EL-ga liitumisel põllumajandustootmise, maaelu arengu ja keskkonnakaitse toetusfondid. Sea- ja veiseliha tootmismahud on praeguseks saavutanud siseturvajaduste mahu ning pinged lihaturul on juba praegu tugevalt tunnetatavad. Seetõttu on toodangu kasvu võimalik saavutada vaid tarbimise või ekspordi kasvu korral.